

Рина КИРКОВА
Ненад ТАНЕСКИ

УДК:355.01“20”
323.2“20”
Прегледен труд

ТРАНСФОРМАЦИЈА НА ВОЈНАТА - УПОТРЕБА НА КОНВЕНЦИОНАЛНИ ВОЕНИ СИЛИ ПРОТИВ НЕДРЖАВНИ АКТЕРИ

Кратка содржина

Веднаш по првичниот воен успех на воените сили на САД во 2001 година и соборувањето на талибанскиот режим во Авганистан, многу брзо почнаа да се формираат бунтовнички муџахедински групи. Мешаните бунтовнички групи кои беа формирани од Талибанци, Хезб и Ислами, мрежата Хагани, странски платеници, локални племиња и криминални организации вршеа постојан притисок за да ја урнат авганистанската Влада. Напорот на САД и коалиционите партнери во справувањето со муџахединските сили понудија одлична можност за да се оцени тоа што функционира и тоа што не функционира во однос на војувањето против асиметричен непријател со конвенционални средства во неконвенционална борбена околина.

Зошто најмодерната софистицирана воена технологија и многубројната конвенционална воена супериорност не успеа да се справи со бунтовничките групи од 4ГВ и не ги исполни очекуваните резултати во сузбивање на заканите за стабилноста во Авганистан? Во овој научен труд ќе се даде одговор на ова истражувачко прашање и воедно ќе се обидеме да ги докажеме причините коишто доведоа до промена на суштината и водење на војната во XXI век.

Клучни зборови: ВОЈУВАЊЕ, БУНТОВНИШТВО, ТЕРОРИЗАМ, БЕЗБЕДНОСТ, АСИМЕТРИЧНИ ЗАКАНИ

Вовед

Советската противбунтовничка тактика и војувањето на авганистанските муџахедини во 1980-тите, претставуваат интересен период во ерата на развојот на бунтовите и противбунтовничките операции. Овој конфликт може да се смета како преодна фаза помеѓу традиционалните бунтови во XX век и модерните бунтови кои се категоризираат како 4ГВ. Муџахединското војување и советската противбунтовничка тактика вклучуваат елементи од постарите модели на војување кои се мешаат со елементите на новите форми.

Авганистанското бунтовничко муџахединско движење било движење како и многу традиционални бунтови низ историјата, со исклучок на надворешната поддршка и финансирање и прилив на муслимански борци

од целиот свет. Повеќето операции биле спроведени од страна на мали муџахедински единици против советските окупатори, а воената советска надмоќ не била пресуден фактор во борбата помеѓу бунтовниците и советските сили. Некои муџахедински единици функционираше како вистински формациони воени структури.

Војната во Авганистан беше асиметричен конфликт, бидејќи Советскиот Сојуз водел ограничена војна, додека пак муџахедините воделе тотална војна. Москва свесно го ограничила обемот на воени сили и нивниот ангажман. Од друга страна отпорот на муџахедините бил тотална војна за опстанок и иднина на нивната земја. Советската војска не ја изгубила војната во Авганистан, таа едноставно не успеала да победи и да ги постигне саканите цели. Покрај тоа, војската што се вратила од Авганистан била поразена физички и психички. Од друга страна муџахедините не биле победници, но останале непобедени и непокорени. Герилците знаеле дека тие не постигнале убедлива победа, но биле свесни дека ја поткопале волјата на напаѓачите за водење војна во иднина. Во суштина муџахединските борци ја докажале максимата на Кисинџер: „Герилците победуваат ако не изгубат; конвенционалната армија губи ако не победи“. Муџахедиско-герилскиот отпор во Авганистан ефикасно се спротивставил на советската стратегија на уништување, со спроведување долготрајна војна преку процес на постепено редуцирање на бројноста на советските војници, намалување на нивната воената сила и ефикасноста, константно одржувајќи ги под постојан стрес.

Глобален цихад и револуција во воената околина

Во периодот на 1990-тите години, војската на САД беше во фаза на воено-технолошка револуција. Поттикнати од успехот на операцијата „Пустинска бура“ во која беше демонстриран развојот на најсовремената воена техника со глобалните системи за позиционирање и прецизни оружја, беше претставена визијата за идните војни. Во исто време се одвиваше уште една револуција во која беа инкорпорирани елементи од револуционерната ера на Франција. Оваа револуција беше создадена од терористичката мрежа на Ал Каеда, која поентираше преку постојаното растечко верско и социјално движење, кое се фокусираше на фундаменталистичките исламистички верувања. Оваа организација веќе покажува капацитети да се приспособи на софистицираната технологија и на организационската структура на нејзините непријатели. Со мобилизација на радикални исламски елементи, полека ќе се трансформира во организација што има капацитет да изврши напад на глобално ниво и да постигне стратегиски резултати, преку извршување мали терористички акции, на тактичко ниво. (Yarger, 2010)

Радикалните исламистички движења коишто можат да се сретнат на Блискиот Исток, имаат различни корени и причини за нивно форми-

рање, што датираат од почетоците на муслиманската историја. Во одредени периоди од оваа муслиманска историја, радикалните исламисти прибегнувале кон методите на насилство и терор за постигнување на нивните политички или теолошки цели во рамките на нивните можности и капацитети. Сепак, современите екстремистички движења станаа моќна глобална сила базирана на Блискиот Исток која профитира од неколку жаришта на арапското незадоволство.

Во периодот од 1990 година до 2001 година, лидерот на Ал Каеда, Осама Бин Ладен и Завахири, ја трансформира Ал Каеда во глобална закана за националната безбедност на САД, кулминирајќи со нападите на 11 септември. Во тој период Ал Каеда ќе стане коалиција на фракции од радикални исламистички цихад групи кои оперираат низ муслиманскиот свет. Тие ќе формираат свои ќелии и соработници во стотина земји. Осама бин Ладен преку комбинација на новите информатички технологии и неговата позната универзална мотивација за исламските милитантни екстремисти – фатва, ќе создаде моќна терористичка организација способна да изврши напади низ целиот свет. Оваа масовна кибермобилизација, е во фаза на неповратен процес што ќе има огромно влијание во водењето на идните војни. Со користење на оваа мрежа која има ќелии и соработници низ сите континенти, Ал Каеда е способна да ја одржува својата структура и да ги реализира своите цели низ широк спектар на различни култури. (Scheuer, 2005)

Во 1996 година Осама бин Ладен го цитираше инцидентот во Сомалија и ја докажа очигледната политичка слабост на САД – јавното мислење, кога еден убиен американски војник беше влечен по улиците на Могадишу, по што следувааше и повлекувањето на американските војници од Сомалија и од Руанда. (Bethune, 2007) Терористичките напади што ги организира Ал Каеда од воена гледна точка се неконвенционални. Од 1998 година па до денес Ал Каеда изврши голем број напади преку самоубиствени бомбашки напади изведени со авиони, автомобили, камиони, врз цркви, синагоги, конзулати, училишта и воени бази и бродови. Целта им варираше од лесни цивилни мети до високообезбедени воени инсталации. (Schweitzer, 2010)

Глобализацијата и најновите информатички технолошки достигнувања, ќе овозможат изолирани ќелии или поединци на Ал Каеда, лесно да се поврзат едни со други и да мобилизираат ресурси за напад, без никаква поддршка од камповите за обука, лидерите и централната база на терористичката организација. Тоа што Ал Каеда ја прави различна од конвенционалните воени организации се напорите за постигнување стратегиски ефекти, со нискобюджетни тактички операции. Целта на Ал Каеда е насочена кон рушење на културните вредности и општества на глобално ниво, преку користење субверзија и вооружени конфликти, со крајна цел воспоставување нов светски поредок. Од друга гледна точка, Ал Каеда спроведува еден глобален бунт за постигнување на своите стратегиски цели,

преку дејствување на мали независни ќелии кои во нивните операции се служат со релативно несофистицирани системи на оружје. Ова многу јасно се согледува преку терористичкиот напад на 11 септември, каде што една мала терористичка група од дваесетина оперативци, предизвикаа над 3.000 цивилни жртви за помалку од четири часа.

Можеме да заклучиме дека воената револуција на Ал Каеда и покрај упорноста на НАТО и на САД за нејзино сузбивање и понатаму продолжува да се развива и да ги зголемува нејзините капацитети за реализирање терористички напади. Овој подем не е постигнат со користење високотехнолошки воени системи, туку со помалку софистицирани методи (на пример, бомбашки самоубијци во комерцијални авиони). Преку остварување на оваа воена револуција на терористичките организации како Ал Каеда, се поткопува компетентноста и полезноста на армиите за војување на тактичко ниво. Во примерот на САД се покажува дека и покрај огромните напори на оваа држава со примена на тактичка сила физички да ја уништат мрежата на Ал Каеда, таа и понатаму продолжува да се одржува оперативна и способна за постигнување стратески цели, преку извршување терористички напади на строго селектирани цели низ светот.

Четврта генерација војни vs четврта генерација асиметрични непријатели

На 7 октомври 2001 година САД му објавија војна на тероризмот и го етикетираа како универзален непријател против целиот цивилизиран свет. Главна цел на американската воена интервенција беше уништување на Ал Каеда и нејзините бази во Авганистан, заштитени од талибанскиот режим. Оттогаш па до денес, воената кампања на САД претрпе промена на стратегијата во неколку наврати, од противтерористички пристап фокусиран на непријателот до противбунтовнички пристап фокусиран на населението.

Лидерите на Ал Каеда имале неколку претпоставки за реакциите предизвикани со нападите на 11 септември. Тие претпоставувале дека администрацијата на Буш, како и некои негови претходници, ќе спроведуваат долги истраги и ќе бидат бавни во преземање воена акција против Ал Каеда и Авганистан. Во секој случај, Ал Каеда не претпоставувала до кое ниво ќе го зголеми бесот на САД и нивните сојузници со убиството на 3.000 невини луѓе од 90 земји во светот. Вашингтон побарал од талибанската Влада да го предаде лидерот на Ал Каеда, Осам бин Ладен. Меѓутоа лидерот на Талибанците, Мулах Омар, исто како и во 1998 година и овој пат ги одбил нивните барања, иако во земјата имало околу 12.000 муџахедински борци на Ал Каеда. (Lennox, 2005) Како одговор, Конгресот на САД преку Здружената резолуција го овласти претседателот Џорџ Буш „да ја употреби сета неопходна и соодветна сила, против народите, организациите или лицата кои ги прикривале, ги помагале, ги планирале, ги овластиле и ги

извршиле терористичките напади на 11 септември, со цел да се спречат какви било меѓународни терористички акти во иднина.“

На седми октомври 2001 година САД ги започна воздушните напади врз Авганистан. Кон крајот на месецот паравоените тимови на ЦИА и тимовите за специјални операции на американската војска, биле уфрлени на терен и почнале да соработуваат со Северната алијанса и со пријателските паштунски племиња на југ. Во тоа време Пакистан ги поддржуваше муџахединските групи и Талибанците. Но, по нападите на 11 септември, на пакистанските власти им се понуди алтернативна можност да ги поддржат САД или да бидат во војна против нив. Пакистан без проблем им овозможи на САД логистичка поддршка и објекти потребни за водење на војната против Авганистан. Во текот на осумдесеттите години, преку пакистанските шверцерските канали, САД во соработка со Разузнавачката служба на Пакистан, обезбедуваше оружје за најекстремните фундаменталистички муџахедински групи во Авганистан. По советското повлекување во 1989 година американската помош престанала, но Пакистанската разузнавачка служба продолжила да ги поддржува екстремните религиозни фракции и Талибанците во Авганистан. По 11 септември, Американската и Пакистанската разузнавачка служба склучија сојуз. Овој пат нивна цел беше рушење на режимот во Кабул, претходно инсталиран од Пакистанската разузнавачка служба. Од страна на агенти на ЦИА постоеше сомневање во искрените намери за соработка на Пакистанската разузнавачка служба. (Dobbins, 2008)

Во првата фаза и покрај забелешките од страна на администрацијата на Џорџ Буш за „трансформација на војната“ и водење долга асиметрична војна од 4 ГВ, копнените сили на Авганистанскиот обединет фронт (племињата Таџик, Хазара, Узбек и антиталибанските Паштуни), специјалните единици на САД и на Британија, со масовна поддршка од американското воздухопловство, водеа класична конвенционална војна. Во оваа фаза, ефикасната и сеопфатна противтерористичка стратегија за борба против Ал Каеда и талибанскиот режим, била изградена со комбинација на воена акција, спроведување на законот, замрзнување на финансиските средства и обновување на договорите за меѓународна соработка. Употребата на тактички авиони, вооружени со најновата генерација на оружје, на САД им овозможи конзистентна и непосредна предност на борбеното поле. Отпорот бил скршен многу брзо, а Талибанците и членовите на Ал Каеда побегнале во источните планински региони на Авганистан. Операцијата „Анаконда“, реализирана во март 2002 година е битка која била проследена со тактички проблеми и проблеми во командувањето, но, сепак на крајот, успева да ги разбие тврдокорните Талибанци и муџахедините на Ал Каеда од долината Шари Кот. (Lambeth, 2005) Генерално, конвенционалните операции кои биле реализирани од страна на САД, биле успешни, но не и пресудни. САД ниту го уништиле својот непријател, ниту пак неговата волја за давање отпор. Талибанските бунтовници на теренот биле

поразени, режимот соборен, а Осама бин Ладен и Мулах Омар со голем дел од раководството на Ал Каеда (околу 1.000 муџахедини) избегале во безбедни засолништа во Пакистан и во другите соседни земји. За Ал Каеда и другите радикални групи, САД и нејзините сојузници станаа окупатори на исламските земји.

Американскиот начин на војување во Авганистан, во периодот од почетокот на нападите од октомври 2001 година до април 2002 година, можеме да го опишеме во четири фази. Почетната прва фаза на војната била многу кратка, а во неа се употребувале само воздушните сили кои не постигнале значаен успех. Во втората фаза биле воведени силите за специјални операции, кои им помагале на нивните авганистански сојузници од Северната алијанса. Силите за специјални операции на САД, во соработка со единиците на Северната алијанса успеале да ги протераат Талибанците и Ал Каеда од нивните конвенционално запоседнати одбранбени позиции во планинските предели. Во третата фаза била изведена операцијата во планинскиот предел на Тора Бора. Специјалните сили на САД и неподготвените сојузнички авганистански сили не биле во можност истовремено да водат битка против Талибанците и Ал Каеда и да ја блокираат порозната граница кон Пакистан. Четврта фаза е операцијата „Анаконда“ во којашто САД користат конвенционални воени сили, потпомогнати од локалните авганистански лидери, во протерувањето на Ал Каеда од последниот бастион, долината Шах - и - Кот. Меѓутоа, Ал Каеда и Талибанците повторно биле во можност да избегаат преку границата во Пакистан. Доколку реално го согледуваме овој дел од војната, очигледно е дека борците на Ал Каеда во првите две фази не применуваат елементи од 4ГВ. Тие биле утврдени во конвенционални одбранбени позиции. Единствено откако од страна на моќната конвенционална воена сила биле протерани во планинските предели, можеле да се борат на начин на кој биле најефикасни – од пештери, каде што распоредени во мали групи војувале против конвенционалните сили на САД. Четвртата генерација противници не бараат пораз на непријателските сили. Тие избираат да водат војна на друг начин. Во Никарагва, Чеченија, Авганистан и Палестина, бунтовниците никогаш не ги победиле непријателските воени сили. Тие се фокусираат на победа на војни, а не на битки. (McIvor, 2007)

Ал Каеда по Авганистан – нова генерација асиметрични закани

Дваесет години по 11 септември и понатаму постои недостиг на консензус за моменталната состојба на Ал Каеда. Официјалните лица на Вашингтон тврдат дека Ал Каеда е во кор-сокак и дека САД е на дофат кон стратегиската победа врз Ал Каеда. Меѓутоа, додека едни тврдат дека Ал Каеда е послаба денес, за разлика од 2001 година, други предупредуваат дека таа денес сè уште претставува сериозна закана. Процената за тоа дали Ал Каеда и понатаму останува сериозна глобална закана или е можеби

уште поопасна денес за разлика од периодот пред 11 септември, се базира на неколку факти. Периферијата на Ал Каеда и понатаму останува многу силна и покрај тоа што нејзиниот центар е ослабен. САД на борбеното поле добиваа многу битки, но ја изгубија идеолошката битка. Сојузниците на Ал Каеда сè повеќе ја прифаќаат нејзината идеологија за глобална борба. Границите помеѓу исламските радикални цихад организации повеќе не постојат. Ал Каеда насекаде низ светот продолжува да регрутира и да радикализира нови домашни терористи. Таа ја продолжува својата терористичка кампања со ниско ниво на напади, за на крајот САД да бидат економски ослабени и да се повлечат од Авганистан по примерот од времето на Советскиот Сојуз. Исто така, повлекувањето на САД од Авганистан и од Ирак го отвора патот за препород на Ал Каеда.

Гледано од друга перспектива, во изминатите години очигледно е дека оперативните способности на Ал Каеда се намалени. Нивните заштитници – Талибанците во Авганистан беа поразени. Леснодостапните терористички кампови, место за обука на светските цихадисти, беа дисперзирани. Нападите на Ал Каеда во: Индонезија, Тунис, Египет, Мароко, Саудиска Арабија, Јордан и Турција во периодот помеѓу 2002 и 2006 година ги поттикна владите да се обидат да ги уништат локалните терористички мрежи. Извршителите на нападите од 11 септември се убиени или фатени. Лидерот и основачот на Ал Каеда е мртов. Преостанатото раководство е десеткувано. Нивните брутални методи за безмилосно ликвидирање муслимани ги намалува нивните можности за регрутирање нови членови. Соработката помеѓу безбедносните служби и спроведување на законот помеѓу државите, создаде една нова негостољубива средина за терористичките организации. Ал Каеда од 2005 година не е во можност да спроведе значајни терористички операции, но сè уште е способна за планирање веродостојни загрижувачки напади.

За ЦИА Ал Каеда претставува терористичка организација која има најголеми нуклеарни амбиции. (Hayden, 2008) Во '90-тите години оперативците на Ал Каеда, неуспешно се обиделе да се здобијат со нуклеарен материјал. Во 1998 година, од страна на Бин Ладен како одговорен за развој на нуклеарно оружје бил назначен неговиот заменик Ајман ал Завахири, кој посредувал во разговорите со одметнатите пакистански научници непосредно пред нападите пред 11 септември. Сите докази и заплени документи од Ал Каеда и од Талибанците во Авганистан, укажуваат на фактот дека цихадистите континуирано покажуваат интерес за нуклеарно оружје, но исто така укажуваат на недостиг на знаење за создавање на оружјето. (Albright, 2009)

Недостатокот на стручни лица и материјали за добивање на ОМУ не ја исклучува способноста на новото раководство на Ал Каеда да добие нуклеарно оружје. Преку онлајн повици на цихад, дополнително се разгоруваат фантазиите на следбениците, истовремено предизвикувајќи тревога кај разузнавачките служби за можен нуклеарен напад. Ал Каеда е првата

терористичка организација која се повикува на виртуелна нуклеарна моќ без притоа да има физички докази за неа. Многу поверојатна закана од стекнување со нуклеарна детонирачка направа е создавање „валкана бомба“ со која би можел да се изведе биолошки напад. Оваа закана е пове­ројатна, затоа што изработката и достапноста на материјали за изработ­ка на оваа бомба е многу полесна од онаа за нуклеарна. Рицилот (отров направен од рицинови зрна) и ботулинскиот отров се средствата што се спомнуваат во неколку откриени терористички планови по 11 септември. Исто така, во лаборатории во Авганистан, Ал Каеда вршела експерименти и со бактеријата антракс. (Aytaç, 2009)

Структура на новата генерација хибридни војни – 5ГВ

Стратегиската архитектура што ја применува Ал Каеда во „војна­та на теророт“ не претставува некоја посебна новина. Таа во основа прет­ставува модерна примена на познатите и новите концепти на војување.

Еден од основните пристапи за разбирање на овој вид војна, а кој би можеле да го примениме е да ја доведеме т.н. „војна на теророт“ во коре­лација со еволуцијата на војувањето, во современи услови. Всушност овој препознатлив пристап го објаснува и развојот на модерното војување во XXI век, во зависност од: политичките, економските, социјалните и техно­лошките промени во општеството. Во однос на изведените класификации на војни можеме да констатираме дека секоја од генерациите војни прет­ставува квалитативна дијалектичка промена во методите на водењето на војните. Притоа, лакмусов тест на појавата на новата генерација на војни претставува поразот на големите армии, кои се користат со методите на претходната генерација војување.

Моментално, не постои општо прифатена дефиниција за петтата генерација војни. Меѓутоа, имајќи ги предвид нивото на промените кои сè повеќе стануваат реалност, неопходно е да се зборува за нова петта ге­нерација војување. Потребни беа да поминат стотици години од развојот на пушката „мускета“ и на топот во периодот на првата генерација воју­вање, за појавата на втората генерација војување да го забележи својот раз­вој во периодот од 100 години, помеѓу битките на Ватерло и Верден. Тре­тата генерација со појавата на „блицкриг“ (маневарско) војувањето својот потполн израз го достигна за помалку од 25 години. Четвртата генерација војување наоѓа широка примена од нејзината почетна појава во Кина пред осумдесетина години, во време кога третата генерација војување наоѓа ши­рока примена на територијата на Европа.

Во врска со разгледувањето на петтата генерација војни нејзиното дефинирање би било како „војна во која се користат сите средства со кои се располага, и тоа средства на вооружените сили и невооружено спротивс­тавување, средства кои вклучуваат воена моќ и средства кои не се поврзани со пројавување воена моќ, средства кои вклучуваат загуби и средства кои не

се поврзани со загуби, сè со цел да се принуди непријателот да се однесува според поставените интереси. Ова ја вклучува појавата на супермоќни индивидуи и групи на кои им е достапно современото знаење, технологија и средства за изведување асиметрични напади и за остварување на нивните поединечни интереси и интереси на групите. Притоа, нејзината прва манифестација се поврзува со нападот со хемискиот агенс „антракс“ на САД во 2001 година и нападот со отровниот гас рицин во 2004 година. Двата вида напади бараа специјализирани знаења, вклучувајќи го тука и нападот на Федералната влада на САД на нејзините служби и објекти, кои резултираа со нарушување на работа на Владата и со ширококораспространетиот страв во јавноста. Сè до денес не постои индивидуа или група која ја презела одговорноста за кој било од овие напади и ниту еден од овие напади во потполност не е разрешен.

Компјутерските хакери денес се во состојба да извршат упад во работата на владините служби или корпорации во глобални рамки, со напади на интернет-мрежата, со сопствени компјутерски програми со кои се попречува нивната работа, кои од друга страна можат да бидат само претходница на изразеното влијание на супермоќните индивидуи и групи. Со ова тие всушност ја демонстрираат способноста за самостојно преземање и водење кампањи, кои всушност претставуваат потврда во градењето на основата на новата петта генерација војување.

Потенцијалната моќ на петтата генерација војување беше, исто така, демонстрирана во бомбашките напади во Мадрид во 2004 година. Притоа, серија масовни бомбашки напади на транспортната инфраструктура која ја предводеа мрежно поврзани терористички групи, во еден единствен ден, и тоа во екот на националните избори, резултираа со вонредна состојба во Владата во Шпанија што влијаеше на моментално повлекување на шпанските воени сили кои беа ангажирани во воената кампања против бунтовниците во Ирак.

Бомбашките напади во Мадрид се значајни од причини што терористите кои стоеја зад нив, беа главни дилери на дрога и дел од наркомрежата што се простираше од Мароко преку Шпанија и Белгија до Холандија. Додека почетните процени за цената на употребените бомби се движеше од околу 50.000 фунти, вкупната заработка откриена во дрога и готови пари, а која се поврзуваше со овие напади, достигнува вредност од повеќе милиони фунти. Притоа, се дојде до сознанија дека групата што ги изврши терористичките напади е дел од меѓународна криминална организација, која зад себе ги имаше и учествата во смени на режимите во неколку суверени европски држави. Со ваквото ангажирање се демонстрира дијалектичката предност на петтата генерација војување над веќе познатите методи на војување од третата и четвртата генерација војување.

Нетројни војни

Почетоците за ерозија на базата за тројната конструкција на војната започна најпрво со појавата на демократијата, а подоцна со национализмот. Технолошкиот развој уште повеќе го забрза трендот на нетројните војни. Крајот на Студената војна и зголемениот број неконвенционални вооружени конфликти, во академските и во воените кругови предизвикаа голем број дискусии за менување на карактерот и природата на војната. Овие случувања, исто така, охрабрени од делата на научниците во нивните обиди да ја сфатат комплексноста на феноменот на глобализацијата, доведе до преиспитување на централната претпоставка за војната, која доминираше за време на Студената војна – стратегиско размислување за војната. Така, начинот на размислување за војната според Клаузевиц стана цел на жестока критика.

Клаузевиц ја дефинираше војната како „чин на насилство со намера да се принуди противникот да ја исполни нашата волја“. Според него, војната била замислена како национален, инструментален, контролиран и рационален политички чин. За него војната се води само со јасна цел, со рационални трошоци и придобивки од употребата на сила. Во таквите војни победата им припаѓа на оние што најдобро ги применуваат уметностите на војувањето. Клаузевиц, исто така, направил разлика помеѓу природата и карактерот на војната. Според него, додека природата на војната е непроменлива, нејзиниот карактер се менува во зависност од времето во кое се појавува. Ова значи дека дури и кога лицето на војната се менува како резултат на современата технологија, политичката средина, историскиот контекст итн., нејзината природа на организирано насилство останува константна. Овие тенденции, кореспондираат со три институции: луѓе, војска и држава кои се познати како чудесно тројство. Клаузевиц, исто така, ја истакнува важноста за рамнотежа помеѓу компонентите на тројството.

Мартин ван Кревелд, во своето дело „Трансформација на војната“, дава критички осврт на 4ГВ, во однос на западниот поглед на војувањето и нивната неспособност да ја разберат динамиката на војувањето на идните конфликти. Западниот модел на војната (држава против држава) воден со моќни оклопни сили е застарен, поради постојаната присутност од нуклеарна закана. Понатаму, влијанието на владите врз монополот на војната е во постојан пад. Дополнително, во повеќе делови од светот, дури во XIX и во XX век беа основани држави преку колонизација и деколонизација. Во некои делови од светот никогаш не се развило функционирањето на државите во целост. Дури и кога државите се воспоставиле, други организации доаѓаат во прв план, а во водењето на војна не се вклучени владите, луѓето или армиите, туку групи кои денес ги нарекуваме терористи, племиња, религиозни групи, комерцијални групи, криминални групи, бунтовници или, накусо, недржавни актери.

Овие недржавни актери војните ги водат на сосема различен начин од државите-нации. Војната е културен феномен и за многу народи војната може да има различни цели (симболични, ритуални или егзистенцијални) кои се проследени со различни правила, не толку блиски и ограничени од страна на политиката. Овие фундаментални разлики произведуваат многу различни стратемски динамички. Со овој западен модел на војување преку кој нацијата-држава ја губи подлогата, овој нетроен начин ги означува промените во односот кон идните 5ГВ, во смисла на тоа од кого ќе бидат водени, за што ќе бидат водени, како и какви војни ќе бидат водени и зошто луѓето ќе партиципираат во нив.

Во последниве децении, големи конвенционални војни биле само неколку, додека војните против или помеѓу организации коишто не ја вклучувале државата се ширеле и сè уште понатаму се шират. Помеѓу оние кои се рашириле, но биле доведени до крајот (некогаш повеќе некогаш помалку), се оние во Алжир, Ангола, Источен Тимор, Египет, Либан, Мозамбик, Северна Ирска, Руанда, Сомалија и во повеќето региони на поранешна Југославија. Оние што се прошириле, а не се ставени под контрола се оние во Авганистан, Чеченија, Колумбија, Конго, Кашмир, Либериа, Израел, Филипини, Сиера Леоне, Шри Ланка, Судан. Некои од нив можат да се опишат како тероризам, други како герилска војна, некои како отворени битки помеѓу противнички војски, а некои како чист геноцид. Сржта на овие конфликти се состои во фактот дека за разлика од конвенционалните војни, тие не биле тројни.

Заклучок

Глобалниот цихад е формиран преку сложена мрежа на зависности и покровителства, ориентиран кон соборување на светскиот поредок и негова смена со панисламски калифат. Вака дефиниран, глобалниот цихад претставува бунтовничко движење кое се стреми кон менување статус кво, преку насилство и субверзија, додека тероризмот е една од неговите клучни тактики и оттука составен дел или подгрупа на бунтовништвото. Но додека традиционалните бунтови се стремеле да ги соборат владините или социјалните структури во една држава или регион, ова бунтовништво се стреми кон тоа да го трансформира целокупниот исламски свет и да го рedefинира (одново да го создаде) неговиот однос со остатокот од светот. Инструментите на глобализацијата интернетот, глобализираните комуникации, меѓународните финансии, слободата на движење – дозволуваат тактиките, разузнавањето, персоналот и финансиите да се разменуваат меѓу групите на *цихадот*.

Системските непријатели, не само терористите на Ал Каеда и нивните приврзаници, туку исто така и етнонационалистичките борци на места како Чеченија, Шри Ланка, криминалистичките групи во Колумбија

и Русија, уличните банди и анархисти од Лос Анџелес до Лондон, добија сила од она што тие го исполнија преку петте нивоа на теорија и практика:

- ⇒организациско ниво – нивната системски организирана структура;
- ⇒научно ниво – тимски стратегии и методи, како целини;
- ⇒технолошко ниво – нивниот информатички систем;
- ⇒социјалните ниво – меѓучовечки односи кои обезбедуваат лојалност и доверба;
- ⇒раскажувачко ниво – приказната што ја раскажуваат себе си и на другите.

Моќта на оваа недржавна петта генерација асиметрични непријатели, зависи од нејзиното координирано дејствување на сите нивоа. Доколку мрежата се состои од одлично дефинирана тактика со победничка приказна, преку цврсти социјални и лични контакти поткрепени со најнови технолошки комуникациски системи, таа ќе биде непобедлива. Класичен пример е извојуваната битка од страна на Ал Каеда против САД на 11 септември. Серијата координирани напади од 11 септември докажа пред светот дека глобализација им ја зголеми способноста на терористичките организации и на другите недржавни актери, за проектирање на моќта во глобалната животна средина.

На истиот начин, глобалното бунтовништво ги користи настаните од еден регион за пропаганда во друг. Нивниот стремеж е да го распространат царството на исламот (*Dar al Islam*) врз целокупното човечко општество. Оваа исламистичка стратегија има за цел да предизвика судир меѓу исламот и Западот, да генерира исламистички фронт и на тој начин да мобилизира муслимани, кои исламистите ги гледаат како угнетувани жртви. Оттука, цихадот претставува глобално востание/бунт. Ал Каеда и сличните групи постојано секојдневно се регенерираат од локалните бунтовнички движења низ светот, ги интегрираат во пошироки идеологии и ги врзуваат различните/неспоиви конфликти преку глобализираните комуникации, финансии и технологија. Оттука главна одлика на исламистите не е нивната примена на тероризмот, тактика што ја делат со десетици движења низ светот, туку станува збор за тоа што тие претставуваат глобално бунтовништво против светскиот поредок, кое како и сите други бунтовнички движења го користи тероризмот, заедно со другите тактики што се движат од субверзија и пропаганда до отворена вооружена борба.

Голем дел од задачата за одбрана на општествата од нетројните војни ќе падне на приватни компании за безбедност, со соодветно намалување на услугите, големината и технолошката комплексност и цена на воениите сили. Така, армиите ќе се намалат по големина и ќе бидат ставени настрана, за да бидат заменети од страна на полицијата како безбедносни сили од една страна, и вооружени разбојнички банди од другата страна. Со оглед на емоциите вклучени во справувањето со овој вид конфликти, страната со порационални интереси, најверојатно, ќе изгуби. Западниот модел на нацијата-држава како доминантна форма на политичко организирање

и поврзана форма на војување со конвенционални методи за справување со 5ГВ и „нетројните“ непријатели полека ќе заминат во историјата.

Може да заклучиме дека најголемите безбедносни предизвици денес, а и во иднина, ќе доаѓаат од пропаднати држави и од нарушена регионална безбедност, што ќе има последици во сиот свет, и од порастот на тероризмот којшто цвета во областите каде што недостасува политичка контрола. Суштината на денешното војување е асиметријата. „Непријателот“ се приспособува кон неконвенционални стратегии како бунтови и терористички напади. Денешниот „непријател“ од петтата генерација, во современите конфликти е мрежно базиран, флексибилен и транснационален во опсег, овозможен од страна на современата модерна технологија.

Литература

- Albright D. (2009). Al Qaeda's Nuclear Program: Through the Window of Seized, November 19.
- Артаç О. (2009). Defence Against Weapons of Mass Destruction Terrorism, IOS Press, Amsterdam.
- Benjamin S. Lambeth, (2005). Air power against terror: America's conduct of Operation Enduring Freedom“, Rand Corporation, Santa Monica.
- Bethune B. (2007). The ghost of a man I never knew, Macleans.ca.
- Dobbins J. (2008). After the Taliban: Nation-Building in Afghanistan, Potomac Books, Washington.
- Hayden M. (2008). CIA Director, Director's Remarks, at the Los Angeles World Affairs Council
- Lennox G. (2005). Forged by war: Australians in combat and back home, Melbourne Univ. Publishing, Victoria.
- McIvor A.D. (2007). Rethinking the Principles of War, Naval Institute Press, Annapolis.
- Scheuer M. (2005). Can al-Qaeda Endure Beyond bin Laden? Terrorism Focus, Vol. 2.
- Schweitzer Y. (2010). Al-Qaeda and Suicide Terrorism: Vision and Reality, Military and Strategic Affairs Volume 2, No. 2.
- Yarger H.R. (2010). Short of general war-perspectives on the use of military power in the 21st century, Strategic Studies Institute, Carlisle.

